

Ірина РЕДЬКО,
Олена ЧАКМАЗОВА

Проблемні питання якості післядипломної освіти лікарів-інтернів

Вступ. В умовах стрімкого розвитку сучасної медицини пошук і впровадження новітніх інформаційних технологій, нових підходів до вивчення діагностично-лікувального процесу захворювань мають неабияке значення. Недостатня здатність застосовувати набуті знання на практиці часто лежить в основі лікарських помилок та неефективних лікувальних заходів [1]. Крім того, постійне зростання обсягів медичної інформації і відносне обмеження часу її аналізу диктує необхідність оптимізації навичок мислення [2]. З'являються нові вимоги до програми підготовки лікарів-інтернів з використанням у процесі підготовки сучасних технологій, що широко доступні і використовуються у підготовці лікарів за кордоном, особливо в країнах високого рівня економічного розвитку [2].

Інновація в післядипломній медичній освіті – цілеспрямований процес змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог

[5]. Сама освіта перетворюється на інноваційне середовище, у якому здобувачі отримують навички та вміння самостійно оволодівати знаннями протягом життя та застосовувати ці знання в практичній діяльності [7].

Інноваційні методи, що будуть сприяти оптимальному розумінню теоретичних положень і складових актуальних тем для практикуючих лікарів та максимально можливого якісного оволодіння практичних навичок і вмінь у своїй лікарській спеціальності, невід'ємна частина нової системи безперервного професійного розвитку медичних працівників [9]. 28 березня 2018 р. Постановою кабінету Міністрів України №302 Уряд затвердив Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я та післядипломної освіти в інтернатурі.

Обов'язковою складовою підтримання якісного рівня державної лікарської післядипломної підготовки на сучасному етапі реформування медицини в Україні слід вважати забезпечення доступності нашим лікарям усіх форм навчання, що застосовують наші іноземні колеги [8].

Мета статті – навести переваги та уточнити сутність та важливість інноваційних методів для поліпшення якості навчання лікарів-інтернів на післядипломному етапі освіти.

З 2014 року на курсі амбулаторної педіатрії в складі кафедри педіатрії та неонатології викладачами курсу проаналізовано якість викладання дисципліни «педіатрія» на циклі інтернатури для лікарів загальної практики-сімейної медицини.

Організація навчального процесу для лікарів-інтернів за фахом «загальна практика-сімейна медицина» враховувала наступні особливості. Всі лікарі-інтерни були випускниками вищих медичних закладів за спеціальностями: «лікарська справа» - 98 (59,8%) лікарів, «педіатрія» - 66 (40,2%) лікарів. Якість додипломної підготовки лікарів-інтернів за дисципліною «педіатрія» відрізняється з урахуванням як спеціальності лікаря, так і медичного вузу, який закінчив лікар. Додипломна підготовка лікарів-інтернів за дисципліною «педіатрія» за даними базисного письмового контролю знань показала, що позитивні відповіді на тестові завдання спостерігалися у 71 (43,3%) випадку.

З метою поліпшення якості навчання та викладання «педіатрії» як дисципліни було проведено анкетування 76 лікарів-інтернів.

Результати анкетування показали, які вимоги для навчання потребують лікарі-інтерни: удосконалення практичних навичок із застосуванням симуляторів навчання або біля ліжка хворого – 70 лікарів (92,1%); самостійна курація пацієнтів та складання плану діагностики та лікування з наступним розбором в групі – 56 (73,7%); проведення інтерактивних занять – 68 (89,5%); поглиблене вивчення невідкладних станів з чітким алгоритмом надання лікарської допомоги – 76 (100%); впровадження комп'ютерних технологій (презентації, відеоконференції) для поліпшення сприйняття матеріалу по дисципліні – 76 (100%); проведення клінічних розборів та конференцій по актуальним питанням педіатрії – 72 (94,7%); отримання на кафедрі сучасних стандартів – 71 (93%).

Відомо, що ефективність засвоєння знань залежить не лише від методів і прийомів навчання, а й від форм організації навчального процесу. Сучасний рівень розвитку післядипломної освіти орієнтує викладача на перехід від традиційного викладання матеріалу до впровадження нових інтерактивних технологій при проведенні лекцій, семінарських та практичних занять. В післядипломній освіті однієї тільки теоретичної підготовки для лікарів-інтернів недостатньо, володіння практичними навиками має також дуже велике значення. Саме тому, викладачами кафедри було удосконалено теоретична та практична частина учбового процесу для лікарів-інтернів загальної практики-сімейної медицини за дисципліною «педіатрія». Процес оптимізації навчання був направлений на підвищення мотивації оволодіння спеціальністю.

Використання прогресивних методик навчання, зокрема, комп'ютерних навчальних технологій, розширили можливості для якісної підготовки лікарів-інтернів. На кафедрі використовується презентаційний лекційний матеріал, на практичних заняттях і семінарах застосовуються наявні навчальні програми, методичні вказівки до проведення практичних та семінарських занять, а також відеофільми по актуальним питанням педіатрії та неонатології. Для закріплення знань, отриманих на лекціях, застосовуються етапні контрольні роботи як один із методів поза аудиторної підготовки, а також тестовий контроль за кожною темою. Підготовлені набори тестових завдань та ситуаційні задачі для практичних та семінарських занять, які дозволяють контролювати знання на протязі циклу.

З метою формування здібності до самостійної лікарської діяльності застосовано різні види проведення практичних занять.

Найбільш ефективними методами навчання лікарів-інтернів є використання інноваційних методів занять: інтерактивні семінари, круглі столи та інтерактивні ігри, які дозволяють моделювати різноманітні виробничі ситуації, наближені до реальних умов, з обов'язковим динамічним розвитком задачі, що вирішується. За результатами анкетування 263 лікарів-інтернів, що проходили навчання протягом останніх трьох років, доведено, що 95,2% лікарів позитивно оцінили використання інтерактивних методів навчання та відзначили доцільність їх використання у післядипломній освіті. Згідно з результатами обговорення з викладачами, зазначені методи навчання підвищили ступінь самостійної підготовки до занять і активності лікарів-інтернів під час їх проведення, мотивацію до навчання, сприяли розвитку клінічного мислення, тренували вміння обґрунтовувати власну позицію в професійній сфері.

У світових напрямках розвитку післядипломної освіти чітко проявляється тенденція зростання частки самостійної роботи і зміщення акценту з викладання на навчання [1, 2]. Самостійна робота в сучасному освітньому полі розглядається як форма організації навчання, яка здатна забезпечувати самостійний пошук необхідної інформації з використанням принципів доказової медицини, сприйняття і осмислення навчального матеріалу в ході аудиторних занять і в позааудиторний час, розвиток аналітичних здібностей, навичок контролю і планування навчального часу. Згідно з вимогами нормативних документів самостійна робота є обов'язковим компонентом освітнього процесу. На кафедрі самостійна робота лікарів-інтернів виконується без участі викладача, але за його завданням і керівництвом, що є однією з форм організації навчального процесу. До самостійної роботи відносяться різні за формою і організацією заняття, що відображають види діяльності лікаря: робота з навчальними посібниками і літературою, робота у вигляді навчальних завдань зі складанням алгоритму обстеження пацієнтів, вправи з тестовими і ситуаційними завданнями, підготовка рефератів.

Одним з результатів самостійної роботи лікарів-інтернів є написання рефератів з мультимедійною демонстрацією і наступною усною доповіддю перед аудиторією, а також обов'язковим обговоренням і оцінкою представленої роботи. Реферати зберігаються в архіві та складають тематичне портфоліо. Практика показує, що лікарів-інтернів розрізняють за рівнем готовності до реалізації вимог до

самостійної роботи. Більшість інтернів мають високу мотивацію та успішно дотримуються вимог до виконання реферативної роботи. Поодинокі випадки низького рівня навичок інтерна до самоорганізації дає можливість викладачу використовувати індивідуальний підхід (доповідь реферату на занятті в групі).

Головною метою самостійної роботи лікарів-інтернів є формування системи знань, вмінь та навичок, які вони можуть вільно та самостійно застосовувати у своїй практичній діяльності. З нашої точки зору, найбільш адекватним є дистанційні освітні технології, які передбачають використання цифрових носіїв інформації (електронні навчальні посібники, презентації лекцій, перегляд відеофільмів, робота з довідниками, базами даних, ознайомлення з наказами МОЗ України, законодавчою базою. При цьому наш досвід показує, що на сьогоднішній день лише поєднання прямого спілкування з дистанційними формами різного характеру, а також наявність у лікарів-інтернів індивідуальної мотивації здатне забезпечити якісний результат післядипломної освіти.

Застосування сучасних комп'ютерних технологій навчання, відеотехніки може бути найбільш успішно реалізовано тільки в комплексі із застосуванням друкованих носіїв інформації в сполученні з професіоналізмом викладача [5]. Зокрема, викладач післядипломної освіти має володіти в повному обсязі всіма практичними навичками по своїй спеціальності, бути не тільки майстром теоретичної підготовки, а й професіоналом високого класу/ Зокрема, викладач післядипломної освіти має володіти в повному обсязі всіма практичними навичками по своїй спеціальності, бути не тільки майстром теоретичної підготовки, а й професіоналом високого класу. Адже авторитет такого викладача, бажання вчитись у нього, підвищувати свою професійну майстерність не викликає жодних сумнівів [2, 4, 9].

Поліпшення якості навчання викладачами курсу направлено на удосконалення практичних навичок по наданню невідкладної допомоги, оволодінню сучасними медичними методиками, правильній інтерпретації лабораторних та інструментальних даних та широке застосування інформаційних технологій.

Одна з основних задач викладання це навчання лікарів-інтернів визначати напрямок діагностичного пошуку, проводити диференціальну діагностику та формулювати заключний діагноз з призначенням лікування, та програми реабілітації. Задача інтерна

– вміти оцінити тяжкість стану пацієнта, виділити особливості клінічного перебігу хвороби та її розвитку, аналізувати вплив супутніх захворювань на стан дитини, формувати основний діагноз, що визнає подальшу лікарську тактику та правильний вибір медикаментозної терапії.

Сучасна медична освіта повинна поєднувати традиційні засоби оволодіння практичними навичками та симуляційні методи навчання з використанням муляжів, фантомів, тренажерів.

Нині не можна говорити про забезпечення належного рівня кваліфікації лікарів без створення і підтримання можливостей доступу до тренінгових центрів з широким набором симуляторів, віртуальних засобів, які дозволять заглиблюватись у будь-яку клінічну ситуацію і успішно її вирішувати [5]. Такий інноваційний підхід дозволить викладачам моделювати клінічні ситуації, безпечні для пацієнта, забезпечити контроль та об'єктивну оцінку знань лікарів-інтернів. Самим інтернам – можливість багаторазового повторення дій для закріплення вміння розпізнавати та своєчасно ліквідувати свої помилки, професійно оволодіти медичними маніпуляціями.

Наявність в ДЗ «ЗМАПО МОЗ України» стимуляційного класу з багатофункціональними технологічними засобами для навчання дає можливість удосконалити практичні навички лікарів-інтернів для подальшої практичної роботи. Це дозволяє, з одного боку, індивідуалізувати викладацький підхід, з іншого – більш оперативно висвітлювати безперервно виникаючі актуальні питання, відповідно до стандартів лікування. Лікарі-інтерни нашого курсу мають змогу удосконалювати практичні навички по наданню невідкладної допомоги пацієнтам на базі симуляційного тренінгового центру. Практичне заняття на манекені – це поглиблене навчання розділу невідкладних станів, протоколів діагностики, реанімації та інтенсивної терапії пацієнтів, які перебувають в критичних станах.

Таким чином, сучасна медична освіта повинна поєднувати традиційні способи оволодіння практичними навичками та симуляційні методи навчання з використанням муляжів, фантомів, тренажерів.

Особливу увагу потребує навчання лікарів-інтернів вмінню дотримуватися правил етики і деонтології, знайти індивідуальний психологічний підхід до пацієнта.

Післядипломна освіта лікарів в Україні має забезпечуватись визнанням підвищення професійного рівня лікарів не тільки на

заходах, що організовуються кафедрами післядипломної освіти, але й на спеціалізованих курсах, стажуванні за кордоном, онлайн-курсах, конференціях, симпозіумах і конгресах вітчизняного та міжнародного рівня, організаторами яких є профільні громадські асоціації [6].

Висновки. Обов'язковою складовою підтримання якісного рівня державної лікарської післядипломної підготовки на сьогоднішньому етапі реформування медицини в Україні слід вважати забезпечення доступності лікарям усіх форм навчання, що застосовують за кордоном.

На підставі аналізу наукових досліджень та методичної літератури щодо впровадження інноваційних методів навчання у вищих медичних навчальних закладах показано, що підготовка лікарів із застосуванням сучасних медичних інноваційних технологій дозволить їм самостійно та ефективно удосконалювати свою професійну майстерність і працювати в єдиному професійному європейському просторі.

References:

1. Андрущенко В. Європейський педагогічний досвід та національний досвід: гармонізація пріоритетів. Вища освіта України. 2014; 3:5-11.
2. Барміна Г. Стан та перспективи медичної освіти в Україні. Еженедельник Аптека [Інтернет]. 2017 [цитовано 2018 Лис 27]; 6. Доступно: <https://www.apteka.ua/article/401518>.
3. Ващук Ф.Г. Перехід до інноваційних технологій у вищій освіті – вимога часу. В:Ващук ФГ, редактор. Інтеграції в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія. Ужгород: ЗакДУ; 2011, с. 290-305.
4. Дубягін О.Б. Інноваційні технології та методи навчання як фактор удосконалення навчального процесу [Електронний ресурс] / О.Б. Дубягін. – Режим доступу: http://www.geci.cn.ua/uk/home/item/download /446_a657598348b2a6e8c60b5c4f62 a104f0.html 9.
5. Козак Л.В. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі. Освітологічний дискурс [Інтернет].2014 [цитовано 2018 Лис 22]; 1:95-107. Доступно: http://elibrary.kubg.edu.ua/4280/1/Kozak_LV_Doslidjennya_innov_mod_2014.pdf.
6. Народження нової освітньої моделі для розвитку лікарів. Дайджест матеріалів спеціалізованих професійних медичних видань [Інтернет]. 2018 [цитовано 2018 Лис 27]; 2. Доступно: https://accemedin.com/img/content/materials/images/digest_2.pdf
7. Саух П.Ю., редактор. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія. Житомир; 2011. 444 с.
8. Симуляційне навчання як концепція і метод. Дайджест матеріалів

спеціалізованих професійних медичних видань [Інтернет]. 2018 [цитовано 2018 Лис 27]; 2: 14-7. Доступно: https://accemedin.com/img/content/materials/images/digest_2.pdf

9. Черешнюк Г.С., Черешнюк Л.В., Ахмедова А.А. Деякі питання підготовки лікарів-інтернів в сучасних умовах реформування системи охорони здоров'я. В: Мороз ВМ, редактор. Тези доповідей навч.-метод. конф. Підготовка медичних кадрів у сучасних умовах реформи системи охорони здоров'я України; 2017 Лют 15; Вінниця; 2017, с. 3-6.

Transliteration of References:

1. Andrushchenko V. Yevropeyskyi pedahohichniy dosvid ta natsionalnyi dosvid: harmonizatsiia priorytetiv. Vyscha osvita Ukrainy. 2014; 3:5-11.
2. Barmina H. Stan ta perspektyvy medychnoi osvity v Ukraini. Ezhenedelnyk Apteka [Internet]. 2017 [tsytovano 2018 Lys 27]; 6. Dostupno: <https://www.apteka.ua/article/401518>.
3. Vashchuk F.H. Perekhid do innovatsiinykh tekhnolohii u vyshchii osviti – vymoha chasu. V: Vashchuk F.H., redaktor. Intehratsii v yevropeyskyi osvittii prostir: zdobutky, problemy, perspektyvy: monohrafiia. Uzhhorod: ZakDU; 2011, s. 290-305.
4. Dubiahin O.B. Innovatsiini tekhnolohii ta metody navchannia yak faktor udoskonalennia navchalnoho protsesu [Elektronnyi resurs] / O.B. Dubiahin. – Rezhym dostupu: http://www.geci.cn.ua/uk/home/item/download /446_a657598348b2a6e8c60b5c4f62 a104f0.html 9.
5. Kozak L.V. Doslidzhennia innovatsiinykh modelei navchannia u vyshchii shkoli. Osvitolohichniy diskurs [Internet]. 2014 [tsytovano 2018 Lys 22]; 1:95-107. Dostupno: http://elibrary.kubg.edu.ua/4280/1/Kozak_LV_Doslidjennya_innov_mod_2014.pdf.
6. Narodzhennia novoi osvitnoi modeli dlia rozvytku likariv. Daidzhest materialiv spetsializovanykh profesiinykh medychnykh vydan [Internet]. 2018 [tsytovano 2018 Lys 27]; 2. Dostupno: https://accemedin.com/img/content/materials/images/digest_2.pdf
7. Saukh P.Iu., redaktor. Innovatsii u vyshchii osviti: problemy, dosvid, perspektyvy: monohrafiia. Zhytomyr; 2011. 444 s.
8. Symuliatsiine navchannia yak kontseptsii i metod. Daidzhest materialiv spetsializovanykh profesiinykh medychnykh vydan [Internet]. 2018 [tsytovano 2018 Lys 27]; 2: 14-7. Dostupno: https://accemedin.com/img/content/materials/images/digest_2.pdf
9. Cheresniuk H.S., Cheresniuk L.V., Akhmedova A.A. Deiaki pytannia pidhotovky likariv-interniv v suchasnykh umovakh reformuvannia systemy okhorony zdorovia. V: Moroz V.M., redaktor. Tezy dopovidei navch.-metod. konf. Pidhotovka medychnykh kadrov u suchasnykh umovakh reformy systemy okhorony zdorovia Ukrainy; 2017 Liut 15; Vinnytsia; 2017, s. 3-6.

Authors

Redko Iryna Ivanivna
*Doctor of Medical Sciences,
Professor, Department of Pediatric and
Neonatology with an
Outpatient Pediatric Course,
State Enterprise "Zaporizhzhya Medical Academy of
Postgraduate Education of the Ministry of
Health of Ukraine",
Zaporizhzhya, Ukraine
E-mail: redkoirina61@gmail.com,
E-mail: adminzmapo@gmail.com
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8165-7036>*

Chakmazova Olena Mykolaivna
*Candidate of Medical Sciences,
Assistant of the Department of Pediatrics
and Neonatology with an
Outpatient Pediatric Course,
State Enterprise "Zaporizhzhya Medical Academy of
Postgraduate Education of the Ministry of
Health of Ukraine",
Zaporizhzhya, Ukraine
E-mail: chakmazova@rambler.ru*

Abstracts

РЕДЬКО ІРИНА, ЧАКМАЗОВА ОЛЕНА. Проблемні питання якості післядипломної освіти лікарів-інтернів. На етапі реформування та стрімкого розвитку сучасної медицини важливе значення має впровадження нових підходів до вивчення діагностично-лікувального процесу та новітніх інформаційних технологій. Цей процес повною мірою реалізується в післядипломній медичній освіті. Управління якістю післядипломної освіти передбачає формування чітких засобів, форм і методів навчання на всіх етапах підготовки спеціалістів. Кваліфікована підготовка лікарів-інтернів є важливим завданням сучасної післядипломної освіти. З'являються нові вимоги до програми підготовки лікарів-інтернів з використанням у процесі

підготовки сучасних інноваційних технологій. Зазначені у статті форми покращення ефективності сучасної післядипломної освіти із застосуванням сучасних інноваційних технологій допоможуть суттєво покращити результативність засвоєння як теоретичної, так і практичної частини підготовки по кожній лікарській спеціальності.

Ключові слова: освітня інновація, інноваційні методи навчання у післядипломній освіті, лікарі-інтерни.

РЕДЬКО ИРИНА, ЧАКМАЗОВА ЕЛЕНА. Проблемные вопросы качества последипломного образования врачей-интернов. На этапе реформирования и стремительного развития современной медицины важное значение имеет внедрение новых подходов к изучению диагностическо-лечебного процесса и новейших информационных технологий. Этот процесс в полной мере реализуется в последипломном медицинском образовании. Управление качеством последипломного образования предусматривает формирование четких средств, форм и методов обучения на всех этапах подготовки специалистов. Квалифицированная подготовка врачей-интернов является важной задачей современного последипломного образования. Появляются новые требования к программе подготовки врачей-интернов с использованием в процессе подготовки современных инновационных технологий. Отмеченные в статье формы повышения эффективности современного последипломного образования с применением современных инновационных технологий помогут существенно улучшить результативность усвоения как теоретической, так и практической части подготовки по каждой врачебной специальности.

Ключевые слова: образовательная инновация, инновационные методы обучения в последипломном образовании, врачи-интерны.

REDKO IRYNA, CHAKMAZOVA OLENA. Qualitative questions of quality of post-breakthrough education of doctors-interns. At the stage of reforming and rapidly developing modern medicine, the introduction of new approaches to the study of the diagnostic and treatment process and the latest information technologies is important. This process is fully implemented in postgraduate medical education. Quality management of postgraduate education provides for the formation of clear means, forms and methods of training at all stages of training. The qualified training of interns is an important task of modern postgraduate education. New

requirements for the training program for interns using new technologies in the preparation process appear. The forms of increasing the effectiveness of modern postgraduate education using modern innovative technologies noted in the article will help to significantly improve the effectiveness of mastering both the theoretical and practical parts of the training for each medical specialty.

Keywords: educational innovation, innovative teaching methods in postgraduate education, interns.

REDKO IRYNA, CZAKMAZOWA OLENA. Problemowe pytania jakości studiów podyplomowych lekarzy-stażystów. *Na etapie reformowania i szybkiego rozwoju nowoczesnej medycyny ważne jest wprowadzenie nowych podejść do badania procesu diagnostycznego i leczenia oraz najnowszych technologii informatycznych. Proces ten jest w pełni realizowany w podyplomowym kształceniu medycznym. Zarządzanie jakością kształcenia podyplomowego zapewnia tworzenie jasnych środków, form i metod nauczania na wszystkich etapach kształcenia. Kwalifikowane szkolenie stażystów jest ważnym zadaniem nowoczesnego kształcenia podyplomowego. Pojawiają się nowe wymagania dotyczące programu szkoleniowego dla stażystów korzystających z nowych technologii w procesie przygotowawczym. Wspomniane w artykule formy zwiększania skuteczności nowoczesnego kształcenia podyplomowego z wykorzystaniem nowoczesnych innowacyjnych technologii pomogą znacznie poprawić efektywność opanowania zarówno teoretycznych, jak i praktycznych części szkolenia dla każdej specjalizacji lekarskiej.*

Słowa kluczowe: innowacje edukacyjne, innowacyjne metody nauczania w kształceniu podyplomowym, lekarze-stażysci.